

Науково - виробничий журнал

Засновник і видавець: Міжнародний університет бізнесу і права,
Україна, 73039, м. Херсон, вул. 49 Гвардійської Дивізії 37-А
тел. (0552) 335340, факс (0552) 335972,
e-mail: mubip@mubip.org.ua
web: mubip.org.ua

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
серія ХС № 229 від 02.12.2002р.

Затверджено постановою ВАК за № 1-05-10 від 10.12.2003 як фахове видання з
економіки і підприємництва

Періодичність видання: 2 рази на рік.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжнародного університету бізнесу і права
28.08.2007 р., протокол № 1.

Головний редактор: Макаренко П.М., професор, доктор економічних наук,
заслужений працівник освіти України

Редакційна рада: Білоусова С.В. - кандидат технічних наук, ректор Міжнародного
університету бізнесу і права,

Левківський К.М. - кандидат історичних наук, академік Академії
інженерних наук України, директор Науково-методичного центру вищої
освіти Міністерства освіти і науки України;

Благодатний В.І. – професор, доктор економічних наук, академік
Академії економічних наук України, заслужений працівник освіти
України.

Редакційна колегія: Андрюшенко В.Л. - д.е.н., професор

Афонін А.С. – д.е.н., професор

Данилін В.М. – д.е.н., професор

Мармуль Л.О. – д.е.н., професор

Миколайчук Н.С. – д.е.н., професор

Леонов В.Є. – д.т.н., професор

Савіна Г.Г. – д.е.н., професор

Усі права захищені. Повний або частковий передрук і переклади дозволено
лише за згодою автора або редакції. При передрукуванні посилатися на „Бізнес-
навігатор”.

Редакція не обов'язково поділяє думку автора і не відповідає за фактичні
помилки, яких він припустився.

Рекомендовано для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, фахівців у
галузі економіки, управління, права державних і місцевих органів самоврядування.

ISBN 966-301-054

© Міжнародний університет бізнесу і
права, 2007

© Колектив авторів, 2007

Науково - виробничий журнал

Засновник і видавець: Міжнародний університет бізнесу і права,
Україна, 73039, м. Херсон, вул. 49 Гвардійської Дивізії 37-А
тел. (0552) 335340, факс (0552) 335972,
e-mail: mubip@mubip.org.ua
web: mubip.org.ua

Свідоцтво про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації:
серія ХС № 229 від 02.12.2002р.

Затверджено постановою ВАК за № 1-05-10 від 10.12.2003 як фахове видання з
економіки і підприємництва

Періодичність видання: 2 рази на рік.

Рекомендовано до друку Вченою радою Міжнародного університету бізнесу і права
28.08.2007 р., протокол № 1.

Головний редактор: Макаренко П.М., професор, доктор економічних наук,
заслужений працівник освіти України

Редакційна рада: Білоусова С.В. - кандидат технічних наук, ректор Міжнародного
університету бізнесу і права,
Левківський К.М. - кандидат історичних наук, академік Академії
інженерних наук України, директор Науково-методичного центру вищої
освіти Міністерства освіти і науки України;
Благодатний В.І. – професор, доктор економічних наук, академік
Академії економічних наук України, заслужений працівник освіти
України.

Редакційна колегія: Андрюшенко В.Л. - д.е.н., професор
Афонін А.С. – д.е.н., професор
Данилін В.М. – д.е.н., професор
Мармуль Л.О. – д.е.н., професор
Миколайчук Н.С. – д.е.н., професор
Леонов В.Є. – д.т.н., професор
Савіна Г.Г. – д.е.н., професор

Усі права захищені. Повний або частковий передрук і переклади дозволено
лише за згодою автора або редакції. При передрукуванні посилатися на „Бізнес-
навігатор”.

Редакція не обов'язково поділяє думку автора і не відповідає за фактичні
помилки, яких він припустився.

Рекомендовано для науковців, викладачів, аспірантів, студентів, фахівців у
галузі економіки, управління, права державних і місцевих органів самоврядування.

ISBN 966-301-054

© Міжнародний університет бізнесу і
права, 2007

© Колектив авторів, 2007

ЗМІСТ

ЕКОНОМІКА	Кан Е.Ю. Новые технологии изучения рынка	4
	Леонов В.С., Керімов А.Н. Важливість інвестиційної діяльності та інвестиційний клімат в Україні	11
	Пилипенко К.А. Аналіз ефективності інтеграції у великотоварних агропромислових формуваннях через рівень фінансової стійкості	16
	Собченко А.М. Роль інноваційного процесу в ефективності залучення інвестиційних ресурсів у сільське господарство	23
	Юрченко В.В., Орленко О.В. Особливості розвитку ринку споживчих товарів України в умовах інфляційних процесів	27
	Кузьменко Ю.В. Становлення геоeкономіки як самостійної науки економічної галузі	34
	ФІНАНСИ	Данілін В.М., Пулянович О.В. Методологічні основи адаптивного управління грошовими потоками підприємства
Ботвіна Н.О. Механізм підвищення конкурентоспроможності галузей апк на зовнішньому ринку		43
Рубан Р.І. Світовий досвід макроекономічного регулювання інвестиційної діяльності сільсько-господарських підприємств		47
Данілін А.М., Романенко І.В. Тенденції розвитку ринку платіжних карток в Україні		52
УПРАВЛІННЯ	Нікіфорова Л.Б. Формування емоційної культури майбутніх менеджерів засобами спецкурсу	57
	Кокін І.М. Необхідність подальшого розвитку недержавного пенсійного забезпечення	64
ТУРИЗМ	Афонін А. С., Леонов В. С., Мільські К. Фактори конкурентоспроможності: сучасні концепції, моделі, їх використання для туристичних підприємств	71
	Афонін А.С., Білоусов О.М., Мільські К. Знання та інформація – вирішальний ресурс інноваційних змін, конкурентоспроможності і передумова ділового туризму	84
	Афонін А.С., Білоусова С.В., Мільські К. Імідж туристичного продукту і підприємства як фактор конкурентоспроможності в бізнес-туризмі	99

сфери на інноваційній основі, підтримку і захист вітчизняних товаровиробників, сприятиме зростанню їх конкурентоспроможності.

Реалізація запропонованих заходів сприятиме виведенню сільського господарства на інноваційний шлях розвитку. Подальші дослідження необхідно спрямовувати на формування науково обґрунтованої інноваційно-інвестиційної програми та формування дійового механізму її реалізації.

Анотація

Обґрунтовано необхідність переходу економіки сільського господарства на інноваційний шлях розвитку. Розглянуто проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку, чинники, що негативно впливають на інноваційну діяльність підприємств і стримують активність вітчизняних та іноземних інвесторів.

Ключові слова

Інноваційно-інвестиційна діяльність, матеріально-ресурсний потенціал, сільськогосподарське виробництво, науково-технічний прогрес, аграрне виробництво, конкурентоспроможність.

Література

1. Агропромисловий комплекс України: стан, тенденції та перспектива розвитку. Інформаційно-аналітичний збірник / За ред. П.Т. Саблука та ін. – К.: ІАЕ УААН, 2000. – Вип. 4. – 601 с.
2. Інвестиційний клімат в Україні. – К.: Нора-друк, 2002. – 246 с.
3. Никифоров А. Національна інноваційна система: вибір України //Економіст. - 2005. - №12. - С.35-41.
4. Шевчук В.Я., Рогожин П.С. Основи інвестиційної діяльності. К.: Генеза, 1997. – 384с.
5. Єщенко ТІ. Національна економіка потребує інноваційного прискорення// Економіка України. — 2007. - №2. — С. 90-91.

УДК 339.13.017

Юрченко В.В., Орленко О.В.

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ РИНКУ СПОЖИВЧИХ ТОВАРІВ УКРАЇНИ В УМОВАХ ІНФЛЯЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ

Постановка проблеми. Ринок споживчих товарів відіграє одну з найважливіших ролей у житті суспільства, на цьому ринку продаються та купуються як товари першої необхідності так і предмети розкоші. Вивчаючи структуру і динаміку споживчого ринку треба вивчати і аналізувати процеси які відбуваються в країні. Структура споживчого ринку є своєрідним індикатором рівня життя населення.

Глобальна тенденція подорожчання продуктів харчування - значна загроза для макроекономічної стабільності країн світу. США, Індонезія, Єгипет, Камерун, Нігер, Кенія, - країни світу, де прокотилася хвиля демонстрацій із-за подорожчання основних продуктів харчування. За прогнозами Міжнародної палати торгівлі, найбільш висока інфляція за підсумками 2008 року спостерігатиметься у Венесуелі (24,5%), Ірані (20%), Аргентині (19,6%), Узбекистані (18%) і Україні (14,8%). У Азії і США інфляція споживчих цін буде майже в півтора рази нижче, ніж в Європі - близько 2,9%.

В Україні за три місяця рівень інфляції досяг, відведеного їй на цілий рік. За січень-березень індекс споживчих цін склав 9,7%, залишивши бюджетну планку позаду на рівні 9,6%. За прогнозами, з такими темпами Україна може зустріти 2009-й рік з інфляцією в районі 40%. [4]

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання функціонування споживчого ринку і його регулювання вирішуються багатьма вітчизняними і зарубіжними вченими-економістами. У зв'язку з об'єктивною необхідністю розробки й обґрунтування механізму функціонування споживчого ринку з урахуванням проведених реформ та інтеграції України у світову господарську систему в економічній літературі з'явилися нові дослідження з даної проблеми. Окремі питання регулювання споживчого ринку, стали привертати увагу багатьох учених-економістів. Зокрема, проблемами вивчення й аналізу процесів обміну, регулювання споживчого ринку займаються С.О. Черненко, Л.О. Лігоненко, А.А. Мазаракі, І.О. Бланк, Ф. Котлер, А.І. Кредісов, А. Хоскінг. Однак проблема комплексного дослідження розвитку споживчого ринку вирішена ще не повністю. У той же час питання, пов'язані із сутністю функціонування і регулювання споживчого ринку, вимагають подальшого дослідження.

Не зменшуючи значення робіт, присвячених проблемам дослідження споживчого ринку слід відзначити, що багато теоретичних питань є ще нерозв'язаними, залишаються дискусійними, а в ряді випадків і не поставлені.

Невирішені частини загальної проблеми та мета статті. Завдання дослідження полягають в комплексному вивченні питань, пов'язаних з необхідністю з'ясування особливостей та умов формування ринку споживчих товарів та послуг у сучасний період, дослідження причин, що перешкоджають його розвитку, розробці основних напрямків формування його перспектив та механізмів регулювання.

Виклад основного матеріалу. Значне підвищення споживчих цін, особливо на продукти харчування, посилило соціальну напруженість у суспільстві. Інфляція в Україні в 2008 році головним чином формувалася під впливом зростання цін на продукти харчування, питома вага яких у споживчому кошику становить 52%. Серед основних причин зростання цін на продовольчі товари – зростання цін на сільськогосподарську продукцію. Основним чинником загального зростання цін стало подорожчання продовольства – на 20,2%. «Лідерами» стали соняшникова олія (на 69,1% до

грудня минулого року), капуста (на 59,7%), цитрусові (44,3%), а також овочі та фрукти. Також на інфляцію суттєво вплинуло підвищення ціни на енергоносії - на природний газ і нафту. Відбувалось підвищення заробітної плати працівників з перевищенням темпів зростання продуктивності праці. Зростання реальної зарплати в січні 2008 року становило 14,1%, загалом 2007 року - 12,5%, тимчасом як продуктивність праці виросла на 6,9%. На початку 2008 року населення активно витрачало гроші - рівень споживчих витрат становив 92 % від валового наявного доходу домогосподарств. Це відбувалося через прискорене зростання доходів населення: приріст реальних наявних доходів у січні 2008 року (23,4%) порівняно з січнем 2007 р. [4]

Таблиця 1 – Показники інфляції в Україні [5]

УКРАЇНА: ДЕЯКІ ПОКАЗНИКИ ІНФЛЯЦІЇ*, 2000—2007 рр., %

Рік	Інфляція в сегменті споживчих товарів і послуг		Інфляція в сегменті промислових товарів	
	середньорічна	грудень до грудня	середньорічна	грудень до грудня
2000	28,2	25,8	20,8	20,8
2001	12	6,1	8,7	0,9
2002	0,8	-0,6	3,0	5,7
2003	5,2	8,2	7,6	11,1
2004	9,0	12,3	20,5	24,1
2005	13,5	10,3	16,7	9,5
2006	9,1	11,6	9,6	14,1
2007	12,8	16,6	19,6	23,3
2008, прогноз КМУ (21.11.2007)	13,3	9,6	16,0	15,5
2008, прогноз КМУ (13.02.2008)	?	9,6	?	19,2

Значний вплив на рівень інфляції у 2007 році зробили банки: 3% річного рівня додало банківське кредитування. Особливо негативним фактором виявилось споживче кредитування. За даними НБУ, в 2007-му банки видали фізичним особам короткострокові кредити на загальну суму 127,7 млрд грн. Це означає, що в НБУ виникла потреба дбати про надмірну кількість додаткових грошей в обігу, не підкріплених ростом вітчизняної економіки. В 2007 році доходи населення виросли на 34%, а приріст ВВП сягнув усього 7,4%. За підсумками роботи господарського комплексу країни у 2007 році реальний валовий внутрішній продукт порівняно з 2006 роком збільшився на 7,3 відсотка. Зростання ВВП відбулося в основному за рахунок збільшення валової доданої вартості у торгівлі, переробній промисловості, транспорті та зв'язку. У той же час у сільському господарстві, мисливстві та лісовому господарстві спостерігалось зниження обсягів валової доданої вартості, а у добувній промисловості відбулося скорочення темпів її зростання.

На інфляцію істотний вплив справило підвищення ціни на енергоносії – на природний газ і нафту, а також підвищення заробітної плати працівників з перевищенням темпів зростання продуктивності праці. Зростання реальної

зарплати в січні 2008 року становило 14,1%, в цілому в 2007 році – 12,5%, тоді як продуктивність праці виросла на 6,9%. На початку 2008 року населення активно витратило гроші – рівень споживчих витрат склав 92 % від валового наявного доходу домогосподарств. Це відбувалося із-за прискореного зростання доходів населення: приріст реальних наявних доходів в січні 2008 року (23,4%) порівняно з січнем 2007 р. – «підігрів» споживчого попиту з боку банківської системи через кредитування – об'єми кредитування фізичних осіб в січні-лютому 2008 року виросли на 8,6%, при цьому об'єм чистих запозичень населення склав понад 4,2 млрд грн, що становить понад 20% від січневої заробітної плати. [6]

Інфляційні процеси відбуваються не тільки в Україні, але і практично у всьому світі. Звідти наша країна частина цінових тенденцій і імпортує. Ситуація на світових ринках частково нагадує українську. Тут змішалися інфляція попиту й інфляція пропозиції. Корінь світової інфляції, так само, як і вітчизняною, - в зростанні вартості продуктів харчування і енергоносіїв, особливо нафти. Минулий рік був відмічений поганим урожаєм сільгоспкультур із-за несприятливих погодних умов. Від кліматичних катаклізмів постраждали США і Австралія, найбільш крупні виробники зерна. При цьому додаткового удару за пропозицією продуктів харчування завдали дорожачі енергоносії і добрива. Так, за останні п'ять років добрива виросли в ціні на 150%. Швидкість, з якою злітають ціни на нафту і газ, штовхають вгору попит на біопаливо, вироблюване з культур, які конкурують з "харчовими" зерновими за посівні площі. Наприклад, в 2007 році чверть урожаю кукурудзи в США (11% світового урожаю) була направлена на випуск біопалива. В результаті, за оцінками МВФ, збільшення виробництва біопалива в ЄС і США відповідає майже за половину зростання споживання зернових в 2007 році.

В той же час країни, які традиційно забезпечують інші держави зерном і сільгосппродуктами, під тиском інфляції стали обмежувати цей експорт. З початку березня квоти на вивіз харчової продукції встановили Камбоджа, Індонезія, Казахстан, Росія, Аргентина, Таїланд, Єгипет, а також Україна. І хоча такий крок допомагає небагато приборкати інфляцію в країнах-експортерах, в цілому це лише підливає масла в інфляційний вогонь. Наприклад, в Азії обмеження на експорт рису підштовхнули його вартість на світових ринках на 75%. Нарешті, в світі відсутні резерви зерна й інших продовольчих товарів, достатніх для задоволення існуючого попиту. А він, тим часом, росте у міру того, як поліпшується благополуччя країн з економікою, що формується.

За прогнозами Світового банку, більшість чинників, які спровокували зростання цін на продовольчі товари в 2007-2008 роках, збережуться в середньостроковій перспективі, тобто протягом найближчих двох-трьох років.

Значну роль у формуванні інфляційних процесів грають і процеси конвергенції. Через динамічне скорочення розриву в рівні ВВП на одну людину в Україні і Євросоюзі відбувається відповідне наближення рівнів

внутрішніх цін до світових. Цей чинник сформований, в першу чергу, в результаті відкритості економіки України і значної конкуренції між внутрішніми і зовнішніми споживачами сировинних продуктів і напівфабрикатів (вплив експортної компоненти на зростання внутрішніх цін), а також збільшенням припливу імпортованих товарів, що в результаті детінізації імпорту веде до збільшення цін на них в Україні і прискорення інфляційних процесів у більшості країн-сусідів та інших країнах світу. За даними Мінекономіки України, в 2007 році і в січні 2008 року інфляція в Росії становила, відповідно, 111,9% і 102,3% (у лютому – 101,2%), Білорусі – 112,1% і близько 102%. За даними статистичного бюро Eurostat, інфляція в 15 країнах, які входять до складу еврозони, в 2007 році становила 103,1% проти 102,2% в 2006 році, а в січні 2008 року – 103,2% (у річному численні) – найвищий показник за всю історію існування єдиної європейської валюти. [5]

Європейська комісія станом на січень 2008 року переглянула свої прогнози щодо інфляції в зоні євро (з 2,1% до 2,6%) у зв'язку з різким зростанням цін на продовольчі товари і паливо. На тлі безпосереднього зростання вартості імпортованих товарів девальвація гривні щодо євро додатково призводить до подорожчання імпортованих з країн Європи товарів.

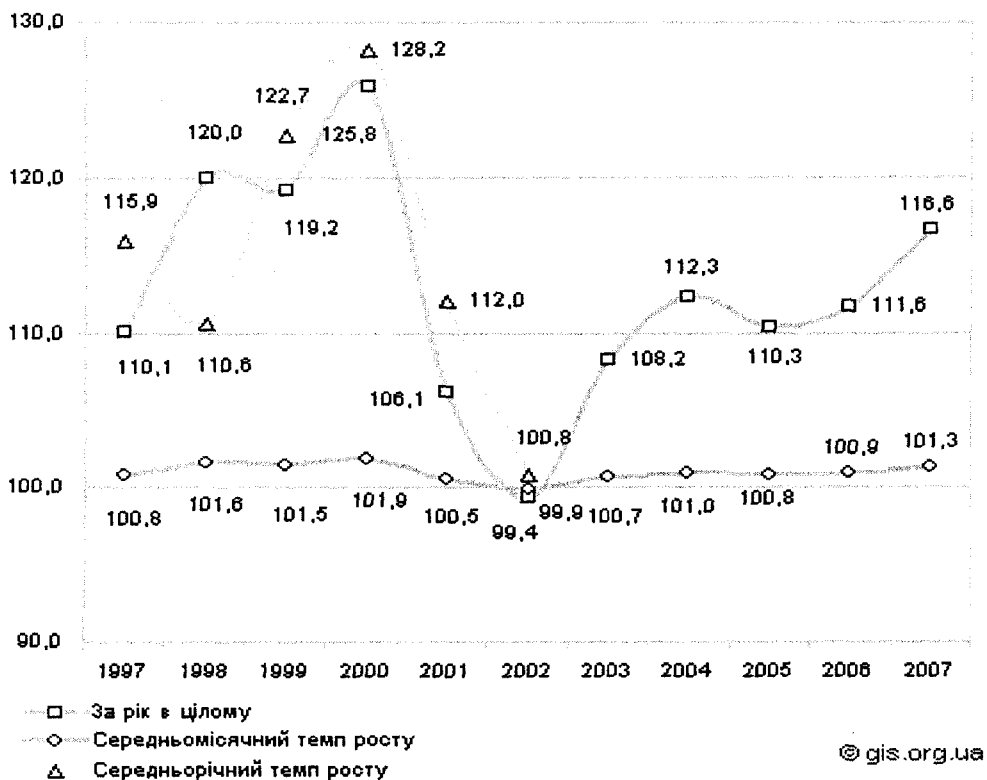

Рисунок 1 - Графік змін індексу споживчих цін (індекс інфляції) в Україні у 1997 - 2008 рр.

Основним показником, який характеризує інфляцію, є індекс споживчих цін (ІСЦ). Він відображає щомісячні та річні зміни цін і тарифів

на товари та послуги, які купуються населенням для невиробничого споживання. ІСЦ щомісяця визначається за ціновими змінами «споживчого кошика», який включає 296 найбільш значущих у грошових споживчих витратах населення товарів (250) і послуг (46).

В Україні, як і в усіх інших країнах, цей індекс розраховується шляхом вибіркової реєстрації цін і тарифів у 141-му місті країни. Орієнтовно можна вважати, що 46-мільйонне населення України протягом місяця робить 1,0—1,2 млрд. придбань товарів і послуг. ІСЦ будується на вибірці приблизно за 300 тис. покупок. [1]

Також не можна не звертати уваги на високі інфляційні очікування в суспільстві. Поточне формування цінової динаміки на споживчому ринку відбувається під впливом інфляції витрат, яка вже два роки поспіль є об'єктивною і визначальною як в Україні, так і в світі. Індекс споживчих цін в січні 2008 року становив 2,9%, в лютому поточного року – 2,7%.

Аналітики Всесвітнього банку також зазначають, що зворотною стороною стійкого зростання внутрішнього попиту та зовнішнього фінансування в цьому році буде те, що Україна увійде в 2009 рік, безсумнівно, у розбалансованому стані. Вони наголошують, що сьогодні в нашій країні існує істотний дисонанс: чистий внесок зростання внутрішнього попиту — невеликий, але при цьому він більше, ніж ВВП. Внутрішнє виробництво не спроможне покрити попит, і тому зовнішній попит дає негативний внесок. Імпорт істотно перевищує експорт, корекція повинна полягати в тому, щоб внесок внутрішнього попиту став меншим і, відповідно, збільшився внесок зовнішнього попиту, в іншому випадку це означатиме розширення торгового дефіциту.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Для ринку споживчих товарів України характерні істотні міжрегіональні відмінності в цінах на сільськогосподарські продукти, вироблені переважно в підсобних господарствах населення. Причина цього — недосконалість нашої організаційної, транспортної та інформаційної інфраструктури, несформовані продуктові ринки, нерозвиненість кооперації. Для європейських країн, схожих з нашою за територією, подібні цінові розбіжності значно менші. Адже овочі і фрукти з одного кінця в інший можна доставляти автотранспортом менш як за добу.

Очевидно, що цінові зміни неоднаково впливають на різні соціальні групи населення. Найбільш відчутно вони вдаряють по домогосподарствах із низькими доходами і набагато менше позначаються на більш заможних і багатих сім'ях. Це зумовлено випереджальним зростанням цін на продукти харчування порівняно з іншими групами споживчих витрат.

При збільшенні минулорічних цін на продовольство майже на чверть це зростання цін насамперед вдарило по найбільш вразливим групам населення. І якщо взяти до уваги, що у витратах на продовольство випереджальними темпами зростали ціни на продукти сільського господарства й відносно прості та доступніші продукти харчової промисловості, то сумарне

підвищення цін для менш заможних прошарків виявилось більш суттєвим і хворобливим, ніж для багатих.

На жаль, в Україні поки що відсутній глибокий аналіз і прогнозування впливу цінових змін на окремі демографічні та соціально-економічні групи. А без цього складно здійснювати виважену соціальну політику в країні.

Потрібно терміново реагувати на продовольчі проблеми. І не лише обмеженням експорту зернових, але й реальним збільшенням виробництва харчів. У Китаї та Росії вже ухвалені програми з розширення посівних площ під найважливіші продовольчі сільгоспкультури. В Україні варто діяти так само, аби не доводилось в екстреному порядку застосовувати якісь “інтервенції”, закупуваючи продовольство втридорога за кордоном.

Анотація

У статті розглянуті особливості розвитку ринку споживчих товарів України в умовах інфляційних процесів. Розглянута глобальна тенденція подорожчання продуктів, та проведена оцінка інфляційних процесів на світових ринках.

Ключові слова

Споживчий ринок, , споживче кредитування, темп інфляції, споживчі ціни, імпорт, експорт, конвергенція.

Література

1. Лігоненко Л.О. Споживчий ринок України: методологія дослідження та регулювання: Монографія. – К.: КНТЕУ, 2007. – 379 с.
2. Мазаракі А.А. Внутрішня торгівля в Україні: економічні умови ефективного розвитку : Монографія. – К.: КНТЕУ, 2006. – 195 с.
3. Черненко С.О. Конкуренція та ефективність товарних ринків в Україні: Монографія. – К.: КНТЕУ, 2006. – 171 с.
4. Снежко Е.В. Укрощение строптивой // Инвестгазета.- 2008.- №14.- С. 21-25.
5. Офіційний сайт АМК України // <http://www.amc.gov.ua/>
6. Офіційний сайт Фонду державного майна // <http://www.spfu.gov.ua/>